

nek valamiben. Másrészt az egész annyira kínos volt, hogy még az atya is érezte, pedig ő messze volt, elől a szentélyben. A prédikációnak legalább a fele arról szólt, hogy valahogyan feloldja az ellentmondást, és hogy elmagyarázza: Jézus nem is úgy gondolta. „Nem a gazdagsággal van baj, hanem azzal, ha helytelenül használják.”

Mióta a hatalommal cimborálnak, azóta sosincs bajuk a gazdagsággal. Történelmileg így alakult: csak meg kellett várniuk hozzá, amíg Jézus távozik közülük.

Talán egyszer megértik, mennyire megnehezítették azok dolgát, akik mindennek ellenére megpróbálnak megmaradni az egyházban (és az országban).

Talán.

Majd egyszer.

Parászka Boróka

Dédapánk, Drakula

Karnevál – október végén tartok hazafalé Budapestről Erdélybe, és ez a szó jut eszembe arról, amit rövid ott-tartózkodásom alatt tapasztaltam. Mintha mindenki valami frivol jelmezben és maszkban lenne, messziről a fővárosba csöppent emberként nem tudom eldönteni, a körülöttem lévők épp rejtőzködnék vagy mindenáron látszani akarnak. Azt sem értem, mi ezt a danse macabre, ami a szemem előtt zajlik. Széles mozdulatokkal, indulatosan beszélnek az emberek, állandó az izgatottság, a feszültség, vibrál a levegő. Rég jártam erre, korábban volt valami letargia, kopott izzás. Omló vakolatok, mélyülő ráncok az arcokon, összehúzott gallérú kabátok. Most valami fellángolt kívül-belül az emberekben, valami bál zajlik, amire hívatlanul betoppantam. Az illemszabályokat sem ismerem, a résztvevőket sem, még a régi barátok, munkatársak is új, korábban nem látott arcukat mutatják. Rendszerválság, rendszervég? – ízelegetem a lehetséges diagnózisokat, de annyira új ez a Budapest, annyira ijesztő is ugyanakkor. Mi más tehetnék, alázatosan hátrább lépek – ez nem az én műsorom. Nekem itt csak mint csendes szemtanúnak szabad jelen lenni.

A főváros sűrű rengeteggé vált, amiben elmosódtak a régi ösvények, újakat taposnak ki a csörtetők, az ismeretlen irányokba rohanók. Sosem voltam bennszülött errefelé, mostanra csak tapintatos idegenként, látogatóként sodródhatok ide-oda. Pedig intézményesen most kötődöm igazán Budapesthez, szövegeket szerkesztek, távrolól végzett, de ezer szállal idekötődő munkám van. Folyamatosan itt élőkkel beszélgetek, itt történő eseményekről, agyban s tán lélekben is egy kicsit itt élek, vagy legalábbis abban a városban, amit hatszáz kilométerről innen, Erdélyből el tudok képzelni Budapestként. A képzeletbeli, sosem volt országom, nagyon is valóságos fővárosát.

Heteken át azt kutatom, hogy kötődnek ide az európai szélsőjobboldali pártok, cikket írok belőle. Nemcsak számomra, az ide távmunkázó, erdélyi magyar számára főváros Budapest, hanem az európai szélsőjobboldal központjává is vált ez a város. Találkozóhellyé, pénzkifizető helyé, kiképző tereppé. Micsoda fordulat! Errefelé mutyizó spanyolok, osztrákok, innen pártot gründoló olasz újfasiszták járnak ide. Itt nyitnak bankszámlát, irodát, itt tartanak előadásokat, szövik-fonják a kapcsolataikat.

Budapesti barátaim mit sem sejteneek ebből. Őket most a régi vezér hanyatlása köti le, s az új lehetséges kihívó. Orbán és Magyar. Róluk vitáznak, nem tudnak elszakadni a személyes benyomásoktól, a szimpátiáktól és antipátiáktól. A dühöktől és a reményektől. Az újjáalakuló világban keresik egyre feltűnőbb jelmezeikben egyre szélesebb gesztusokkal a helyüket. Mint egy bolond társulat, amelyben a direktorváltás mindenkiből kihozza a ripacot. Elszégyellem magam, milyen eltartott kisujjal figyelem a vergődő embereket. Vajon ha nap mint nap ide lennék bezárva én is, ide lennék kötve ezernyi kötelezettséggel, szabállyal, ha rám telepedne, agyonnyomna ez a világ – hogy viselkednék? Tudnék-e lazább, elegánsabb, nagyvonalúbb lenni? Kétekedem magamban.

Nem szólok már bele az Orbán–Magyar-beszélgetésekbe sem. Egyrészt tapintattal és megértéssel vagyok a kiben-kiben felgyülemlett indulatok iránt. Másrészt – nehéz bevallani – nagy a viszolygás bennem ezektől a vitáktól. Harmadrészt – talán szakmai ártalom – teljes figyelmemet leköti az újnácizmus és újfasiszmus terjedése, intézményépítése. És különösen az, hogy ebből oly hevesen vitatkozó, helyüket kereső barátaim alig vesznek észre valamit. Ha észre veszik is: másodlagosnak gondolják. A holnap vagy a holnapután problémájának.

Sokat beszélgetek olasz, spanyol és osztrák barátaimmal. Nem mondanám, hogy jobb helyzetben vannak, vagy saját válságaikra pontosabban rálátnak. Talán csak több a társadalmi, kulturális és pénzügyi tartalék. Később kezdődött az a zuhanás, ami Magyarországon mára oly nagyon felgyorsult. Talán nem is lehet kezdeni most ezzel semmit. Az antifasiszmushoz kell a tapasztalat, a kényszer felismerése, hogy nincs más út, mint az antifasiszmus. Nem egyéni megértés, nem személyes ellenállás, hanem kollektív felismerés és kooperáció. Motyogom ezt magam elé a legközvetlenebb beszélgetések alatt, de kissé magányosnak érzem magam. Vajon látják rajtam, mennyire nem tudok belépni ebbe a vitustáncba?

Fiatal kolléga küld tudósítást Grúziából, választásra készülnek. Az utolsó választás – mielőtt kiteljesedne a diktatúra. Ezt érzik, ezt gondolják, ettől rettegnek a grúzok. Miközben minden olyan nagyon ismerősen zajlik ott is. Gyűlöletkeltés óriásplakátokon, a médiában, megszállt állam, ügyészség, újságíróverés, oligarchák által maguk alá gyűrt pártok. Vigasztalnám vagy figyelmeztetném magyar barátaimat, a dominó kaukázusi végén is az zajlik, ami nálunk. Csak még durvábban, még véresebben. Jó lenne figyelni erre a vidékre, ha ott ledőlnek az utolsó bábok, hozzánk is elér majd az omlás. Grúzia, Ukrajna, a szintén választó Moldova – ezek az egyre közelebbi stációk. Nem figyelnek, hogy is látnának Tbilisziig, ha Szolnokig, Nagyváradig se sikerül. Kolozsvár szóba sem jöhet.

Nagyváradról, Kolozsvárról vajon ellátnak-e Budapestig? Csend van az erdélyi magyar politikai tájon. Mintha semmi sem szivárogná be az idei év kríziseiből. A köztársasági elnök bukása (súlyos erdélyi háttérrel), a református egyházat sorra megrendítő botrányok (Kolozsvárig, Sepsiszentgyörgyig vezető szákkal) mintha nem rólunk szólnának. Vita az Európai Parlamentben órákon át Magyarországról, a magyar politikáról. Orbán–Magyar-összecsapás. Kritikaözön a tagállamok részéről. És akkor, az egésznek a sűrűjében felszólal az erdélyi magyar képviselő. Nem is tudom, őszintén vagy balekságból beszél arról a neki jutó egy percben, hogy rólunk, magyarokról elfeledkezett az Európai Unió. Nyilván ez a házi feladata, hogy felmondja a leckét, 2007 óta ez az egyetlen mondanivalójuk a képviselőinknek, a rendszerváltás után is ez volt az egyetlen erdélyi magyar üzenet, amit ki bírtunk préselni magunkból. Ez az önsajnálát vagy önfelmentés az, amire futja.

Amíg a „magyar ügy” az Orbán-rezsimmel nem vált egylényegűvé, addig valahogy el lehetett sunnyogni ezzel az erdélyi magyar semmitmondással. Amit az erdélyiek kisebbségi érdekképviseletként értelmeznek, mindenki más meg valószínűleg azt érzékeli, hogy jönnek ezek a politikai hegyiemberek, fogalmuk sincs, hol élnek, mások hogyan élnek, mi a helyzet a többi kisebbség jogaival, úgy általában az emberi jogokkal, de panaszkodnak, és ha lehet, akkor privilégiumokat akarnak. Ez az erdélyi magyar áldozatiság- és kiválasztottságtudat esszenciája, képtelenek vagyunk levetkőzni. Vagy ami még rosszabb, európai közönségünk azt gondolja, olyan politikai hegyiemberek az erdélyi magyar képviselők, akik még akkor is az orbáni autokráciába ékelődnek, amikor a rezsim minden szinten recseg-ropog. Nincs más szerepük, nincs más céljuk. Nincsenek is erdélyi magyarok, Magyarország határain túl csak az Orbán-rezsim árnya kísért. Az erdélyi magyarok az utolsó utáni csatlósok, a teljesen felesleges, ámde feltétel, előrelátás nélküli lojális statiszták.

Mondanám, hogy nem az én nevemben, és nem az RMDSZ egyre fogyatkozó szavazótáborának képviseletében csinálnak hülyét az EP-képviselők az erdélyi magyarokból Brüsszelben, meg ahol érik. De hát nem ilyen könnyű a távolságtartás. Ezt az Orbán-rezsim áldozatainak, akik nem szűnnek bocsánatot kérni a saját miniszterelnökük miatt, nem kell magyarázni.

Ha Budapest Erdélyből érkezve a politikai danse macabre helyszínének tűnik, vajon milyennek tűnhet Erdély és Románia? Ezekkel a kompromisszumokkal, ezzel a szervilis, ijedt csennel, ezzel a lapuló kivárással, amit erdélyi magyar közéletnek hívunk. Marosvásárhelytől Nagyváradig figyelem a közelgő választás plakátjait. Minden van: érzelmi húrokat pengető ravasz politikai marketing, ízléstelen trikolóros szélsőjobbos propaganda, elegáns közéleti alkudozás. Színes romániai politikai paletta, amelyen az erdélyi magyar ajánlat megint csak ötlettelen lábjegyzet. Nem akar beleszólni a nagyok, az országos politika ügyeibe, nem emeli magasra a tétet. A már meglévő erdélyi magyar szavazótábort mozgósítja, kontraproduktív, jól hangzó, de sehova sem vezető ígérekkel: adócsökkentés, kisebb állam. Idáig jut az RMDSZ az országban, ahol az állam jóindulatán, támogatásán, forrásain múlik minden kisebbségi intézmény. Hol vannak már a közéleti viták bárhol is, hogy ilyesmit, például az adórendszert meg lehessen beszélni?

Ennek az idejét is ki kell várni, ahogy az antifasizmusét – nyugtatom magam. Aztán megint felhorgad bennem az önkétely: nem vagyok én túl türelmes és túl engedékeny? De, az vagyok, gyakran kapom mostanában magam ezen.

Hiába a dühös leleplező szövegek, a vitriolos vitacikkek. Nem jön rájuk méltányos válasz, nem ezekből lesz a közös megértés. Itt is, ott is, ebben az ügyben és abban is ki kell várni a bukást. A nagy tanítómestert. Vagy okosabb, vagy öregebb lettem. Vagy csak egyszerűen tehetetlen. Nem tudom.

Kiváltképp bosszant a derűm, amivel a kételyeimet összefésülöm, az irónia, amivel a napi eróziót követem. Budapestről hazafelé hamar bejön a Radio Cultural, a román közmédia kulturális csatornája az autóban. Szvingkoncert megy élőben. Jammelés, közönség énekeltetése. Míves, klasszikus színvonalú zenei őrjöngés. A félig bánáti, félig afrikai Alice Francis énekesnő az est házigazdája, berlini, bukaresti vendégfellépők az est sztárjai. Alice mesél a temesvári gyerekeveiről, bájosan törí anyanyelvét, a bánáti románt. Lugosi Béla szülőföldjéről érkezik az éterbe. Hihetetlen torka van. Erős, játékos, tiszta, vicces. Telihold van, ahogy suhanok át a tájon, Budapestről Marosvásárhely felé. A Király-hágón, majd Csucsán, Boncza Berta birtoka után tánkra kelnek a fenyők a szvingre, az ezüstös fényben rázzák, rázzák. Lugosi Béla integethet vissza, egészen bizonyos.

Ha dédapánk, Drakula velünk, ki ellenünk? Hangozan együtt énekelek Alice-szal vezetés közben, Tbiliszitől Budapestig kinyílik a tér, az idő. Volt már ilyen, lesz még ilyen. De főleg lesz jobb! Egyszer valamikor.

Végel László

Aranykor Szerbiában

Október 5-én, szombat reggel feleségem azzal a kérdéssel ébresztett, hogy tudom-e, milyen nap van ma. Igen, tudom, 24 évvel ezelőtt lángokban állt a parlament épülete, aztán megbukott Slobodan Milošević, és Szerbiában fellángolt a remény, amely azonban Đinđić meggyilkolása után igen gyorsan lelohadt.

Több mint húsz év után a kormánypárt számos vezető beosztásban levő tisztségviselője közönséges puccsnak tartja az október 4-i tüntetéseket. A nemzeti frekvenciájú tévében a szélsőjobb pártok nagyapja, Vojislav Šešelj, a Szerb Radikális Párt elnöke a neves dátum alkalmával bejelentette, hogy báránypecsenyével és alkoholmentes borral ünnepelte Đinđić meggyilkolását, és a volt kormányfőt Hitlerhez hasonlította. A kormánypárt emberei nem tiltakoztak, az ellenzéki politikusok pedig csak morgolódtak. Csupán néhány magányos értelmiségi tiltakozott, ám az értelmiség java része hallgatott. Nem az a gond, hogy Šešelj megbotránkoztató nyilatkozatot tesz, hanem az, hogy a nemzeti frekvenciával rendelkező tévékben ilyesmi következmények nélkül elhangozhat.